

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
 Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
 Socken: Hallingeberg. Berättat av: Fru Anna Larsson,
 Uppteckningsår: 1940. Född år 1865 i Hallingebergs socken.

- Uppteckningen rör
1.) Myling.	Sid. 1.
2.) Offerkast.	" 3.
3.) Tjuvmjolkning med "bjäre".	Sid. 4.
4.) Om vårseder.	" 6.
5.) Om kalenderdagar.	" 8.

1.)

ACC. N:R. M. 6631 : 1.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
Socken: Hallingeberg. Berättat av: Fru Anna Larsson,
Uppteckningsår: 1940. Född år 1865 i Hallingebergssocken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid. 1.

Svar å kartfrågelista nr 24 angående Myling.

Ett av en moder dödat barn, som sedan ansetts "gått igen" kallas på ortens språk för myling, men även benämningen gast förekommer.

Av gamla personers utsago, får man den uppfattningen, att mylingen möjligen visade sig som en barngestalt men även såsom ett eldsken. Det ansågs även att mylingen skrek samt bebådade väderskifte. En gammal gumma berättade en gång, att hennes mor förtäljt, att denna hört mylingen skrika samt även ropa: "Bena lång, bytta trång, ta' u' pinn'".

Det ansågs att mylingen hördes vid vattendrag, i tät skog samt på platser där ett barn fötts eller lagts undan.

För att möjligen få mylingen att tystna (samt för att skydda sig) lästes någon bön. Det tycks även ha rått den uppfattningen på orten, att mylingen med sitt skri ville ha brottet uppdagat.

Skriv endast på denna sida!

FortS.

ACC. N.R.

No. 6631:2.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson.
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarstrun.
Socken: Hallingeberg. Berättat av: Fru Anna Larsson
Uppteckningsår: 1940. Född år 1865. i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV—*—
Sid. 2

Forts.

Man kunde bli sjuk, när man råkade ut för mylingen.

För många år sedan hörde upptecknaren en sägen, som skildrade, att vid en angiven plats (en numera så gott som igenvuxen forväg där forväg där denne sluttar från bägge hållen ner i en tjusa genomdragen av ett vattendrag) man varje julmorgon hörd kvillrande barngråt inne ifrån skogen. Traditionen ville förmäla, att en ung kvinna en julmorgon då hon var på väg till julottan just på denna plats inne i skogen framfött och sedan dödat ett barn, av liket hade blivit en myling som inte hade ro i sin ovigda grav.

2.)

ACC. N:R. M. 6631:3.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
 Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
 Socken: Hallingebergs socken. Berättat av: Fru Anna Larsson,
 Uppteckningsår: 1940. Född år 1865 i Hallingebergs socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid. 3.

Svar å kartfrågelista nr 27 ang. Offerkast.

För mycket länge sedan lär det ha varit brukligt, att man kastat -"offrat" - pinnar, kvistar eller stenar på en viss plats. På den plats det är fråga om hade en ung man en gång under arbete med "hamring" av en asp (avkvistning av en del grenar till lövbärgning å stående träd) fallit ned och dödats. Som olycksplatsen var beläget bredvid en förr bruklig väg var det sed att då man gick förbi platsen det kastades något av ovan nämnda föremål. Numera finns ingenting kvar av någon dyl. "kast", men enligt traditionen skulle seden ha förekommit just på nämnda olycksställe.

Frågeformulärets frågor ha i övrigt inte gått att få mera nöjaktigt och pålitligt besvarade, varför seden på orten sedan länge tydligen är utdöd.

ACC. N.R. *M. 6631: 4*

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
Hallingeberg. Berättat av: Fru Anna Larsson,
Socken: Född år 1865 i Hallingebergs socken.
Uppteckningsår: 1940.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—
Sid. 4.

Svar å kartfrågelista nr 25 ang. tjuvmjölkning av andras kor.

Tron på att folk kunnat tjuvmjölka andras kor har förekommit på orten, men ingen nu levande person tycks bestämt kunna utpeka någon som trots besitta konsten, varför det torde vara ganska länge sedan tron på tjuvmjölknigen verkligen existerade. Det vanliga knepet vid tjuvmjölkning ansågs vara att begagna mjölkhare, som på orten kallades "bjäre". Det ansågs att denna genom någon magisk konst skulle kunna överföra mjölken eller grädden från andra gårdars kor.

Upptecknaren har vid förfrågningar funnit, att någon hört att "bjären" uppfattats som ett rullande nystan, men ovanstående berätterska har hört, att "bjären" var en med trasor omvirad sticka. Denna "bjäre" troddes kunna hemföra sank om den ställdes upp på spishallen i den öppna köksspiseln t.ex. Troligen skulle trasorna vara stulna från den gård där tjuvmjölkning skulle ske, och var trasan, varmed mjölkkärlden diskades, mest lämplig.

Skriv endast på denna sida!

Forts.

ACC. N:R

No. 6631: 5.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarstrun.
Hallingeberg. Berättat av: Fru Anna Larsson.
Socken: Född år 1865 i Hallingebergs socken.
Uppteckningsår: 1940.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid. 5.

Forts. om tjuvmjölkning.

Under sommaren bildas en slags gul svamp på trädrötter och enbuskar o.s.v. Denna svamp nämndes förr i orten för "bjärsmör". Den som under vandringar träffade på "bjärsmör" tycktes betrakta det med en viss vidskepelse eller olust och ännu längre tillbaka var det vanligt att de gula, stundom gulgråa högarna skulle piskas.

Under dymmelonsdagsnatten lär även förr ha förekommit, att kvinnor stått på gödselstaden och kärnat smör, tydligen i tron på att de därmed skulle få mer mjölk och smör under sommaren.

Där dymmelonsdagsgång företagits gick man antingen i gryningen eller i skymningen ut till ägorna och då främst betesmarkerna. Om något där företogs, har upptecknaren inte kunnat utröna, men man sökte väl därigenom skydda sina djur och dessas mjölk mot grannars tjuvmjölkning och knep. Kanske det även troddes, att man med dymmelonsdagsgång skulle få tur med djur och äring.

4.)

ACC. N:R.

M. 6631:6

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Stormandebo, Ankarsrum.
Härad: Södra Tjust. Adress:
Hallingeberg. Berättat av: Fru Anna Larsson,
Uppteckningsår: 1940. Född år 1865 i Hallinbergs socken.

Svar å kartfrågelista 21 b ang. VÅRSEDER!

- 1) Något bruk att kasta påskbrev tycks inte ha förekommit i orten.
- 2) Något annat namn i bygdemålet på påskafton tycks ej ha varit brukligt.
- 3) Bystämna och hägnadssyn har möjligen förekommit vid valborgsmässotid, men som bygden kring Ankarsrum sedan långt tillbaka hört till bruksbolaget har inte denna sed fått den utsträckning som den tycks haft då gårdarna och byarna varit självägande. Här utövade godsförvaltaren en viss kontroll, och till en del torde hägnadssyn även ha ingått däri.
- 4) Första maj skulle man äta rikligt med ägg som vid påsk.
- 5) Uttrycket "dricka mærg" i benen är känt, och torde ha betytt, att man skulle äta och dricka rikligt under valborgsmässohelgen.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid.6.

Forts.

ACC. N:R.

M. 6631:7.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carls~~son~~,
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
Socken: Hallingeberg. Berättat av: Fru Anna Larsson,
Uppteckningsår: 1940. Född år 1865 i Hallingebergs socken.

Forts. om VÅRSEDER.

6) Seden att fånga rävungar Kristihimmelsfärdsdag tycks om än sparsamt ha förekommit längre tillbaka i tiden här på orten. Upptecknaren har själv kunnat spåra en viss aggressivitet mot räven, just vid denna tid, ty ungarna börja då tarva mer föda och detta får till följd att mickel räv gärna vill hemsöka hönsflockarna kring gårdarna. Efter en sådan bravad brukade männen ge sig ut i skogen och uppsöka lyorna för att om möjligt oskadliggöra rävungarna och dylika razzior sammanföll mestadels med Kristihimmelsfärdsdagen.

7) Veckorna räknades förr i "trettingar", men någon riktig redogörelse har ej stått att få.

8) Seden att åka kälke etc. å fettisdagen är ej känt.

9) I orten var det vanligt att mannen och då främst husbonden sådde säden.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid. 7.

Redogörelse

5)

ACC. N:R.

M. 6631 : 8

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarstrum.
Hallingeberg. Fru Anna Larsson,
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1940. Född år 1865 i Hallingebergs socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid .8.

Svar å kartfrågelista nr 20 b. ang. KALENDERDAGAR.

1.) Djurens utsläppning på bete om våren var naturligtvis beroende på väderleken; om våren var tidig eller sen. I allmänhet var det foderbrist i gårdarna om vårarna och sista veckan i april släpptes djuren ut om vädret tillät. Ett gammalt talspråk lyder, att efter gamla vårfrudagen (6 april) skulle gallkon och gallgeten taga sin föda ute.

2.) Bland gamla människor på orten tycks den meningen råda, att det förr var allmänt, att så linet Karolinadagen. Några vissa märken för själva sädden har inte försports, men ett gammalt talesätt säger, att ju högre upp man ser första sädessärulan på våren, ju längre lin skall man få. Såg man första ärlan på marken, blev linet alltså kort, såg man fågeln på taket blev linet långt-----.

3.) Bland gamla på orten råder den uppfattningen, att bönorma skola sättas Blendadagen den 27 maj; i varje fall inte före den dagen.

Skriv endast på denna sida!

Forts.

ACC. N:R. N. 6631:9.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson.
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
Socken: Hallingeberg. Berättat av: Fru Anna Larsson.
Uppteckningsår: 1940. Född år 1865 i Hallingebergs socken.

forts. om kalenderdagar.

Erfarenheten har också visat, att sättes bönorna tidigare bli de i regel skadade av frost.

4.) Vid bestämmandet av såtiden på orten brukar det vara avgörande, att jorden "reder sig". Jorden börjar "vitna", säger man, och då anses tiden att så vara inne. Några märken med snöfläckar o.dyl. tycks inte finnas i trakten. Stor betydelse har även åkerjordens läge, om den ligger högt och fritt eller siddigt och skuggigt.

Mossjordar bli av den anledningen senast sådda.

5) Erikdagen iakttog man om axen å rågen voro frankomna. Om så var hette det: "Kommer Erik med ax kommer Olle med kaka".

6) Urbanus-dagen benämndes av en del som första sommardag. Förinnan Urbanus varit blev det ingen konstant värme eller några ljumma nätter, ansågs det.

7.) Perigrinius (16maj) har ingen uppgift kunnat inhämtas om.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
Sid. 9.

forts.

Småland.

ACC. N:R.

M. 6631: 10.

Landskap: Upptecknat av: Gustaf Carlsson,

Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.

Socken: Hallingeberg. Berättat av: Fru Anna Larsson.

Uppteckningsår: 1940. Född år 1865 i Hallingebergs socken

Forts. angående kalenderdagar.

8.) Första metaredagen brukar Kristihimmelsfärdsdagen kallas i orten. Denna helg infaller ju olika, varför någon dag omkring den 10 maj även betraktades som första metaredag.

9.) Vårfrudagsafton skulle man sluta använda lyse om kvällarna, ansågs det förr.

10.) Om vargskall har inget kunnat inhämtas.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid. 10.